

Karolina Alveryd
Utredare
Juridiska fakultetskansliet

Områdesnämnden för humanvetenskap

Remiss: Integritet och straffskydd (SOU 2016:7)

Juridiska fakultetsnämnden vill inledningsvis framhålla att den i många delar instämmer i de generella överväganden och bedömningar som görs i betänkandet. Betänkandet aktualiserar många svåra frågor och avvägningar och utredningen resonerar både öppet och föredömligt om dessa. Här kan särskilt framhållas den generella diskussionen kring tillämpningen av de abstrakta färbrotten. Fakultetsnämnden ifrågasätter emellertid, på det sätt som utvecklas nedan, dels om den föreslagna bestämmelsen om olaga integritetsintrång avgränsats på ett lämpligt sätt, dels om bestämmelserna om olaga hot och ofredande bör utformas på det sätt som utredningen föreslagit.

Inledningsvis noterar fakultetsnämnden också att utredningens förslag till straffbestämmelser genomgående har konstruerats som abstrakta faredelikt med ett ”ägnad att-rekvisit”. Även om fakultetsnämnden, med vissa undantag (jfr nedan angående ofredande), har förståelse för varför man landar i en sådan konstruktion – det är långt ifrån lätt att hitta bra alternativ – bör framhållas att konstruktionen har sina svagheter (bl.a. är det alltid en öppen fråga i vilken utsträckning man får abstrahera från den konkreta situation som förelegat) och därför i ganska stor utsträckning lämnar öppet var gränserna för det straffbara går. Synpunkterna på den föreslagna konstruktionen av ofredandebrottet ska ses bl.a. i detta ljus.

Kap. 10. Olaga integritetsintrång

Fakultetsnämnden delar utredningens uppfattning att det straffrättsliga skyddet mot spridning av integritetskänsliga bilder är alltför begränsat. Det framstår emellertid som långt ifrån lika tydligt att det finns ett behov av ett så vidsträckt skydd mot spridande av uppgifter som det som föreslås av utredningen. Detta gäller särskilt med beaktande av dels det redan existerande skyddet som finns i förtalsbestämmelsen och personuppgiftslagen, dels det motstående (och viktiga) intresset av yttrandefrihet.

Enligt fakultetsnämndens mening bör det i den fortsatta beredningen ytterligare övervägas om inte utvidgningen avseende uppgifter bör göras betydligt mer begränsad än vad som följer av utredningens förslag. I sammanhanget vill fakultetsnämnden särskilt ifrågasätta om det finns behov av den avslutande öppna punkten i bestämmelsen (dvs. den punkt som tar sikte på andra typer av integritetskränkande uppgifter än de som uttryckligen

omnämns i lagtexten). Också i övrigt kan emellertid ifrågasättas om det finns skäl att generellt inkludera uppgifter om sexualliv, hälsotillstånd och uppgifter som rör det förhållandet att någon har utsatts för ett allvarligt brott. Även om spridande av uppgifterna i slutändan kommer att vara tillåtet i många fall (med stöd av ägnat att- och försvarlighetsrekvisiten) måste det anses finnas en risk att bestämmelsen lägger hämsko på den allmänna debatten. Också vad gäller bilder kan ifrågasättas om inte den inledande uppräkningsen av vad som omfattas gjorts väl extensiv.

I betänkandet föreslås att bestämmelsen om olaga integritetsintrång ska placeras i 4 kap. brottsbalken. Enligt fakultetsnämndens mening framstår det som tvivelaktigt om det, enbart på den grunden att bestämmelsen kan sägas ha den personliga integriteten som skyddsintresse, finns skäl att placera bestämmelsen i 4 kap. brottsbalken (som handlar om brott mot frihet och frid). Ingen av de bestämmelser som finns i kapitlet handlar om spridande av bilder eller uppgifter. Bestämmelserna tar i stället sikte på beteende som på ett eller annat sätt inskränker, eller kan inskränka eller störa, den utsattes frihet eller frid. Det kännetecknande för integritetsintrångsbrottet synes emellertid vara att det snarare är spridningen till andra än direkt påverkan på den utsattes situation som skapar de negativa effekterna. I den meningen har det föreslagna brottet har en nära koppling till förtalsbrottet – även om det inte är fråga om uppgifter som kan leda till att personen utsätts för missaktning är det fråga om uppgifter som är känsliga just därför att de kan leda till näraliggande reaktioner från omgivningen. Nämnden menar därför att det vore bättre att placera brottet i 5 kap. brottsbalken (jfr de förslag som presenterats av tidigare utredningar).

I anslutning till det sagda vill fakultetsnämnden också ifrågasätta om den som sprider uppgifter som både är integritetskränkande och av det slag som avses i 5 kap. 1 § brottsbalken bör dömas i brottskonkurrens för båda brotten (jfr s. 601). Enligt fakultetsnämndens mening kan det antas att överlappningen mellan de båda bestämmelserna är större än vad utredningen synes utgå från i sina resonemang; i de fall en uppgift är ägnad att medföra kännbar skada för den som bilden eller uppgiften rör (jfr den föreslagna bestämmelsen) torde det inte sällan vara fråga om uppgifter vars spridande kan vara straffbart som förtal. (Jfr här vad som ovan sagts om att bestämmelsen placerats i 4 kap. brottsbalken.)

Kap. 11. Olaga hot

Fakultetsnämnden har förståelse för de överväganden som ligger bakom förslaget till ändringar av bestämmelsen om olaga hot i 4 kap. 4 § brottsbalken och instämmer i slutsatsen att ändringen ”i första hand” kan ses som en kodifiering av den praxis som föreligger. En lagstiftningsteknik som innebär att man anpassar ordalydelsen i en bestämmelse efter hur bestämmelsen i sin nuvarande lydelse har tolkats (jfr s. 592) framstår emellertid som riskabel såtillvida att det kan leda till det straffbara området utvidgas på ett icke avsett sätt. Man kan uttrycka det så att den föreslagna lagtexten är utformad på ett betydligt vidare sätt än den gällande och att det därför – om förändringen inte ska leda till en motsvarande vidgning av tillämpningsområdet – fordras att man tillämpar den mot bakgrund av nuvarande praxis (och den kommer naturligen att falla i glömska med tiden). Enligt fakultetsnämndens mening bör det strävas efter en någon mer försiktig omformulering av bestämmelsen.

Oberoende av denna synpunkt vill fakultetsnämnden också väcka frågan om man inte bör söka efter ett bättre uttryck än oro för sin ”säkerhet ... till frihet och frid”.

Kap. 12. Ofredande

Fakultetsnämnden instämmer i utredningens bedömning att ett ofredandebrott inte bör förutsätta att den utsatte uppfattade gärningen när den företogs. Exempelvis bör e-brevsterror kunna bedömas som ofredande. En sådan ändring (eller ett sådant förtydligande) förutsätter emellertid inte att bestämmelsen konstrueras som ett ägnat att-delikt. Enligt fakultetsnämndens mening har utredningen inte presenterat tillräckligt starka skäl för att på det sätt som föreslås göra om ofredandebrottet till ett s.k. abstrakt faredelikt. En viss utvidgning bör kunna åstadkommas genom att exemplifieringen av fridsstörande beteenden ändras eller kompletteras. När det gäller fridsstörningar på den lindriga nivå som omfattas av bestämmelsen om ofredande bör det för straffansvar förutsättas att beteendet faktiskt har varit fridsstörande (låt vara att det knappast kan vara den enda avgränsningen). Enligt fakultetsnämndens mening vore det lämpligare att använda en normerande exemplifiering (ungefär som idag) och i tillägg kräva att beteendet antingen har varit omedelbart fridsstörande eller på ett straffrättsligt relevant sätt har orsakat en fridsstörning.

Remissvaret har på fakultetsnämndens uppdrag beslutats av dekanus, professor Jonas Ebbesson. Yttrandet har beretts av professor Petter Asp. Föredragande har varit utredare Karolina Alveryd. Yttrandet har expedierats av Juridiska fakultetskansliet.

Jonas Ebbesson

Karolina Alveryd